

ԽՈՍՔ ՀԻՇԱՏԱԿԻ

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՅԱՆ. ՄԵԾԱՎԱՍՏԱԿ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉԸ

Կյանքի 90-րդ տարում վախճանվեց վաստակաշատ պատմաբան, հայագիտության բնագավառի ճանաչված կազմակերպիչ, գիտության վաստակավոր գործիչ (2003), ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանը:

Վլադիմիր Բարխուդարյանը ծնվել է 1927 թ. սեպտեմբերի 22-ին, Վրաստանի Մառնեուլի շրջանի Աղքյորփի հայկական գյուղում, ծառայողի ընտանիքում: Տեղի միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1945 թ. նա ընդունվում է Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետ և ավարտում 1950 թ.: Նույն տարում ընդունվում է ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտի ասպիրանտուրան: Ասպիրանտական ուսումնառության տարիներին ակադ. Սուրեն Երեմյանի ղեկավարությամբ մասնագիտացել է Հայաստանի միջնադարյան պատմության հիմնախնդիրներում: 1954 թ. հաջողությամբ պաշտպանել է թեկնա-ծուական, 1968 թ.՝ դոկտորական ատենախոսությունները:

Վ. Բարխուդարյանը աշխատանքային առաջին մկրտությունը ստացել է Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում՝ որպես կրտսեր գիտաշխատող (1955-1958): 1958 թ. աշխատանքի է անցել ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում՝ որպես կրտսեր (1958-1959), այնուհետև՝ ավագ (1963-1967) գիտաշխատող, գիտքարտուղար (1959-1963), փոխտնօրեն (1967-1990): 1990-ից աշխատում էր ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունում՝ որպես ակադեմիկոս-քարտուղար (1990-2000), փոխպրեզիդենտ, ակադեմիկոս-քարտուղար (2000-2005), փոխպրեզիդենտ, Հումանիտար գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար (2005-2006), ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար (2006-2011), ՀՀ ԳԱԱ պրեզիդենտի օգնական (2011-2017 թ.):

Վ. Բարխուդարյանի գիտական գործունեությունն ընթացել է հայկական գաղթավայրերի, պատմագիտության և հայ-ռուսական հարաբերությունների հիմնահարցերի մշակման ուղղությամբ: Նա առաջին մասնագետներից էր, որ, գիտակցելով գաղթավայրերի պատմության հետազոտության կարևորությունը, դարձավ այդ ուղղության համակարգված ու գիտական նորովի ուսումնասիրության սկզբնավորողներից մեկը: «Նոր-Նախիջևանի հայկական գաղութի պատմություն» (հ. 1-2, Ե., 1967, 1985) մենագրության մեջ աղբյուրագիտական հարուստ հենքով լուսաբանել է հայկական գաղութի տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և մշակութային պատմությունը: Վ. Բարխուդարյանի ուսումնասիրությունն ակնառու է դարձնում հայկական գաղութի նշանակալի դերը հարավային Ռուսաստանի՝ Նովոռոսիայի գրեթե անմարդաբնակ տափաստանները յուրացնելու, առևտրատնտեսական կյանքը զարգացնելու գործում:

Վ. Բարխուդարյանը 1980-1987 թթ., ղեկավարել է Պատմության ինստիտուտի «Հայ գաղթօջախների և Սփյուռքի պատմության» բաժինը, նրա նախաձեռնությամբ ու խմբագրությամբ ստեղծվել են հայ գաղթավայրերի պատմությանը նվիրված մի շարք հոդվածների ժողովածուներ, ինչպես՝ «Հայ-հունգարական պատմական և մշակութային կապերի պատմությունից», «Հայ ազատագրական շարժումները և հայկական գաղթավայրերը 16-18-րդ դարերում» (1985), «Էջեր հայ գաղթավայրերի պատմության» (1996): Խորհրդային շրջանի գիտական գործունեության ընթացքում Վ. Բարխուդարյանը հեղինակել է մի շարք արժեքավոր մենագրություններ. «Համառոտ ուրվագիծ Ռուսական կայսրության հայկական դպրոցների պատմության» (2006), «Պատմագիտության հարցեր» (2008), «Սոսկվայի և Պետերբուրգի հայկական գաղութների պատմություն (XVIII դարի կես-XX դարի սկիզբ)» (2010), «Ուրվագիծ միջնադարյան հայկական մշակույթի պատմության (X-XIV դդ.)» (2016), «Ռուսաստանի հայ գաղթօջախների պատմություն» (համահեղինակ՝ Հովհ. Ալեքսանյան) և «История армянских колоний Москвы и Петербурга (половина XVIII века-начало XX века)» (2015):

Հայաստանի Հանրապետության՝ անկախություն ձեռք բերելուց հետո Վ. Բարխուդարյանը լուրջ ներդրում է ունեցել դպրոցներում պատմության դասագրքերի ստեղծման գործում: Հասկանալի պատճառներով անհնար էր դարձել նախկին դասագրքերով ազգային պատմության դասավանդումը: Նրա խմբագրությամբ լույս տեսան հայոց պատմությունն ամբողջականորեն ընդգրկող չորս դասագիրք:

Ակադեմիկոս Վ. Բարխուդարյանը երկար տարիներ եղել է ՀՀ ԳԱԱ Պատմության, Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտների, Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետի, Մ. Մաշտոցի անվան Մատենադարանի, Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի և այլ հաստատությունների գիտական խորհուրդների անդամ և գործուն մասնակցություն է ունեցել դրանց աշխատանքներին: Վ. Բարխուդարյանը առանձնակի ջերմությամբ ու եռանդով է մասնակցել Հայոց եկեղեցու հոգևոր ու գիտամշակութային կյանքին: Նա երկար տարիներ եղել է Բարձրագույն հոգևոր խորհրդի անդամ: Ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Օշականի Ս. Մեսրոպ Մաշտոց դպրատան կայացմանը:

Ակադեմիկոս Վ. Բարխուդարյանն ավելի քան չորս տասնամյակ՝ որպես Պատմության ինստիտուտի փոխտնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղար, փոխպրեզիդենտ, հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ծավալել է գիտական-կազմակերպական ակտիվ գործունեություն: Որպես վաստակի գնահատում՝ նա արժանացել է բազմաթիվ պարգևների՝ ԽՍՀՄ-ի Պատվո նշան, ՀՀ-ի Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ ջրանշաններով, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ոսկե մեդալով, Հունգարիայի Ա մեդալով:

Վաստակաշատ գիտնականի, ներհուն մտավորականի և գիտության կազմակերպչի՝ ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանի հիշատակը անմար կմնա շնորհակալ սերունդների հիշողության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ Հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունք

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի «Հայ գաղթականների և Սփյուռքի պատմության բաժին»